

POZNATKY Z OPERAČNÍCH CVIČENÍ

Rostoucí složitost přípravy a vedení operací zákonitě vede k dalšímu zvyšování nároků na práci štábů, jako orgánů velení. V současné době zdůrazňujeme, že v budoucí válce bude docházet k určitému vzájemnému souboji štábů válečných stran. Úspěch operace a boje nebudou dosahovat jen lépe připravená vojska, ale do značné míry bude záviset na přesné a sladěné práci štábů, na jejich schopnosti správně vyhodnotit situaci, zpracovat potřebné návrhy velitelů, zplánovat bojovou činnost a zabezpečit nepřetržité velení vojskům. Proto tak zdůrazňujeme význam dalšího zdokonalování práce štábů a dalšího zkvalitňování úrovně velení vojskům. Zdokonalení práce štábů vytváří totiž nezbytnou podmínku pro efektivní využití bojové síly našich vojsk.

Jednou z nižších forem přípravy štábů jsou **štábní nácviky**, které organizujeme buď periodicky nebo před plánovanými cvičeními. Podle učebních cílů, úkolů a odborné úrovně příslušníků štábů dílčí nácviky probíhají na jednotlivých odděleních štábů, kdy procvičujeme funkční povinnosti důstojníků štábů, praktické propočty, používání technických pojítek, zpracovávání bojové dokumentace apod.

Při společných nácvicích sladujeme práci celého štábu a to buď na mapách, nebo v terénu. Nácviky mohou být vícestupňové, v trvání 8–24 hodin. Podle dosavadní praxe pro ně určujeme užší tematiku, která umožňuje procvičit konkrétní úkol a řešit několik otázek podrobně (např. výjezd z posádky po vyhlášení bojového poplachu, organizace OPZHN, přenesení velení z jednoho velitelského stanoviště na druhé apod.).

U některých štábů se osvědčily společné štábní nácviky, které začínají zpravidla vyhlášením bojového poplachu. Při nich řešíme ucelenou problematiku. Výchozí materiály pro nácvik zpracovává nadřízený štáb, který toto zaměstnání též řídí. Nadřízený velitel v roli řídícího zaměstnání vyslýchá zpravidla k jednotlivým situacím návrhy příslušných funkcionářů a tím může konkrétně ovlivňovat přípravu i hodnotit celkovou úroveň daného štábu.

Na některé komplexní štábní nácviky vyvádíme operační skupiny všech stupňů velení současně (od generálního štábu do pluků vto). Tyto nácviky trvají 4 až 6 hodin a při nich řešíme základní otázky organizace velení po vyhlášení bojového poplachu. Operační skupiny mohou po bojovém poplachu zaujmout velitelská stanoviště a procvičit některou dílčí otázku činnosti tohoto období. Současně můžeme prověřit spojení na všech stupních velení, organizaci PVO jednotlivých míst velení a další druhy zabezpečení.

Operační cvičení jsou jednou z nejvyšších forem přípravy štábů, jejich

cílem je sladit jednotlivé stupně velení, velitelství a štáby operačních svazů vcelku a zdokonalit znalosti a praktické návyky generálů a důstojníků polních štábů při řešení základních otázek přípravy operace a organizace velení. Na těchto cvičeních mají všichni generálové a důstojníci vykonávat funkce podle svého předurčení.

Zpravidla operační cvičení probíhají za účasti plně obsazených štábů polních velení, někdy cvičí pouze operační skupiny těchto štábů. Cvičení probíhají vesměs v terénu s částečným vyvedením vojsk nebo se značkovánými vojsky a spojovacími prostředky, abychom mohli procvičit organizaci velení při aktivní činnosti prostředků radioelektronického boje.

V poslední době se osvědčilo na některých operačních cvičeních vytvářet při ředitelství cvičení skupinu generálů a důstojníků, která řeší všechny zásadní otázky činnosti pravděpodobného nepřítele. K jednotlivým situacím přijímají rozhodnutí, která tvoří podklad řídicímu cvičení k další rozehře cvičení.

Operační velitelско-štábní cvičení v terénu považujeme za vyšší formu přípravy velitelů a štábů a jejich cílem je nejen zdokonalit sladěnost práce všech stupňů, ale prověřit schopnost řídit bojovou činnost podřízených štábů a vojsk ve složitých podmínkách.

Při přípravě cvičení na jednotlivých stupních vynakládáme poměrně značné úsilí na rozpracování zámyslu, hluboce promyšlíme operační rámec cvičení, i když podstatně někdy neovlivní procvičení daných otázek v průběhu vlastního cvičení. Jednou z cest, jak ušetřit práci podřízeným štábům a současně je ovlivnit při cvičení, je příprava cvičení, štábních nácviků a podobných zaměstnání na několika stupních velení současně podle jednoho operačního zámyslu. Obdobný postup můžeme uplatnit i při zpracování taktických cvičení. Tento způsob jsme dříve používali u našich některých štábů, podstatně pomohl v přípravě cvičení i usměrňoval podřízené v řešení učených úkolů.

V posledních letech často **spojujeme velitelско-štábní cvičení s taktickými cvičeními**, což umožňuje cvičícím velitelům a štábům získávat v širší míře praktické návyky v řízení bojové činnosti vojsk a prakticky prověřovat správnost operačních propočtů a rozhodnutí. Při štábních nebo velitelско-štábních cvičeních se někdy cvičící snaží určovat nereálné úkoly vojskům, bez ohledu na konkrétní podmínky terénu, charakter a sílu nepřítele apod. To se projevuje zejména při plánování přesunů vojsk, která při prověrkách nebo taktických cvičeních mají někdy plnit v praxi nereálné úkoly (pak se např. stane, že místo plánovaného přesunu na vzdálenosti 250 km ujedou ve skutečnosti vojska podle tachometru 320—350 km).

Uvedené nedostatky nemůžeme odstranit např. při velitelско-štábních cvičeních, která spojujeme s ukázkami, nebo při nichž vyvedeme pouze značkováná vojska. Při účasti značkováných vojsk sice můžeme zčásti prověřit rychlost pronikání rozkazů a hlášení mezi jednotlivými stupni velení, avšak nemůžeme reálně přezkoušet možnosti vojsk při vedení bojové činnosti. Cvičící velitelé a štáby mohou těmto vojskům velet mnohem rychleji a snadněji, než jednotkám a útvarům s plnými počty. Dále se všichni zaměřují jen na značkováná vojska, což se negativně projevuje v jejich celkové činnosti.

Z tohoto hlediska je vhodné častěji organizovat velitelско-štábní cvičení jako víceetapňová, za účasti nejméně tří až čtyř stupňů velení, abychom mohli reálněji procvičovat organizaci velení.

Při řízení cvičení neměli bychom narušovat navyklý systém práce štábů, který vyplývá z předem rozpracovaných metodik jejich činnosti, vzájemně na sebe navazuje na jednotlivých stupních velení. Je proto vhodné podle těchto „metodik“ vyslýchat i návrhy cvičících. Tím nebudeme rušit plynulost práce štábů, které se mohou připravovat pro skutečnou práci v poli.

Dosavadní praxe „dokladování“ vede často k tomu, že na grafické dokumenty uvádíme všechny základní údaje písemně, aby příslušný funkcionář měl možnost bez podrobných poznámek přednést své návrhy nebo rozhodnutí. Je zřejmé, že ve skutečné bojové situaci nebude mít nikdo možnost učit se z paměti své návrhy, jak k tomu často dochází při cvičeních. Příčina tkví v tom, že se někteří funkcionáři obávají přednést návrhy podle připravených poznámek, poněvadž to nedělá „dobrý dojem“ na řídícího cvičení.

Jedním z důležitých faktorů, který podstatně ovlivní úspěšné vedení operace a boje, je spolehlivá činnost zpravodajských orgánů. Někdy při cvičeních dochází k podceňování možnosti nepřítele a přeceňování vlastních možností při odhalování zámyslu nepřítele a zjišťování údajů o jeho složení. Cvičícím dáváme podrobné údaje o nepříteli, což není reálné a zkresluje představu o vlastních možnostech. Vždyť např. ve Velké vlastenecké válce bylo k dispozici relativně mnohem více času na přípravu operací a boje, přesto však měly zpravodajské orgány někdy problém se získáním nových údajů o nepříteli. Víme, že se např. v této době dařilo zjistit v obraně jen 25–30 % cílů u nepřítele. V současných podmínkách se ještě zostřil rozpor mezi možnostmi palebných prostředků a možnostmi zjistit nepřátelské cíle s určením jejich souřadnic.

Chceme-li zvítězit, musí být naše činnost rychlejší a kvalitnější, než u nepřítele. To platí jak o práci velitelů a štábů, tak i o bojové činnosti vojsk. V souvislosti s urychlením práce štábů snažíme se ji racionalizovat. Zavádíme typizovanou dokumentaci, avšak dále zpracováváme rozsáhlé dokumenty, časově velmi náročné, které neodpovídají soudobým požadavkům. Tuto situaci jsme již mnohokrát kritizovali, avšak jen pomalu se nám daří zbavovat vžitých návyků. Stále zpracováváme rozsáhlé písemné dokumenty, obsahující vžité fráze a formulace, které jsme se naučili před řadou let ve vojenských akademích a školách.

Při racionalizaci práce našich štábů bude účelné více přiblížit jejich mírovou práci válečným požadavkům, zatímco v nynější praxi tyto dvě oblasti od sebe přísně oddělujeme. Máme-li se v míru připravovat na válku, měli bychom se snažit i v denní mírové práci o vyhotovování stručných a přehledných dokumentů. Zatím se však zaměřujeme někdy na rozpracování obširných materiálů, ve kterých se snažíme o vybroušenou stylistiku a někdy nám „utíká“ obsah.

Totéž platí i o grafické dokumentaci, která vyžaduje často zdlouhavou práci na tabulkách, písemných doplňcích a nadpisech, přestože by měla přehledně a stručně vyjádřit základní údaje z rozhodnutí velitele nebo o situaci. Namísto náročných kreslířských prací bychom se měli snažit zpracovávat stručné grafické dokumenty, doplněné příloženou legendou, kterou běžně používají štáby Sovětské armády. V této je písemně zpracováno vše, co jsme nemohli zahrnout na mapu. Takový dokument zpracováváme i v míru, např. jako přílohu k mapě zámyslu cvičení.

K urychlení pracovního procesu ve štábech by jistě přispělo i přehodnocení rozsahu zpracovávaných dokumentů, odstranění zbytečných materiálů, které mnohdy dublují údaje v jiných dokumentech a časově nadměrně zatěžují štáby, přestože nejsou nezbytné pro vlastní řízení bojové činnosti vojsk.

Máme-li přehodnotit práci našich štábů z hlediska požadavků soudobých operací a boje, měli bychom se oprostít od vžitých představ a názorů a hledat nové cesty a způsoby naší činnosti.

Ještě několik poznámek k **obsahovému řešení některých problémů** při operačních cvičeních.

Podle poznatků z Velké vlastenecké války, kdy probíhala řada operací k obklíčení a zničení nepřítele, měla obklíčující vojska někdy značnou číselnou převahu a přesto ničení obklíčeného uskupení nepřítele trvalo mnohdy značně dlouhou dobu. Při našich cvičeních ukládáme někdy vojskům **nereálné úkoly** k obklíčení a zničení silného uskupení nepřítele v hodnotě několika divizí během dvou až tří dnů. Tyto úkoly vyžadujeme i při vedení operací bez použití jaderných zbraní, kdy je téměř rovnocenný poměr sil obou stran. Takové podceňování pravděpodobného nepřítele, jeho bojové hodnoty a palebných možností zkresluje představy cvičících vojsk a bylo by ve válce draze placeno krví našich vojsk.

Obdobné podceňování nepřítele můžeme někdy vidět při výpočtech poměru sil bojujících stran, které zpravidla děláme postaru, kdy počítáme „klasický poměr sil“.

V současné době již nemůžeme při hodnocení poměru sil obou stran vycházet ze zjednodušených předpokladů, které mohly stačit v minulosti. Dnes je každému jasné, že nemůžeme srovnávat např. svazky, které mají naprosto rozdílné počty tanků nebo bojových vozidel pěchoty, nebo prapory s naprosto odlišnou palebnou silou. Také dřívější způsob výpočtu poměru sil v tancích obou stran nedává reálnou představu o skutečných bojových možnostech vojsk. V našich štábech se již vžilo v některých případech hodnocení palebných možností všech tanků a protitankových prostředků při ničení tanků a obrněných cílů nepřítele. Tento postup nyní nezabezpečuje reálnou představu o celkových možnostech ničení obrněných cílů obou stran všemi soudobými protitankovými prostředky, včetně bitevních nebo protitankových vrtulníků a všech druhů protitankových zbraní, s přihlédnutím ke koeficientu pravděpodobného ničení tanků.

V tomto směru bude účelné více využít našich vědeckých a výzkumných pracovišť, která by měla rozpracovat metodiku výpočtu poměru sil obou stran s využitím výpočetní techniky a podle bojové techniky, používané v moderních armádách.

V souvislosti s vytvářením reálné situace na bojišti je vhodné připomenout si zvýšenou úlohu **letectva** při vedení soudobé bojové činnosti. V některých případech při cvičeních ještě nedoceňujeme vliv letectva na vedení bojové činnosti pozemních vojsk, zvláště při vedení operací bez použití jaderných zbraní. Zapomínáme na velkou palebnou sílu letectva při ničení velitelských stanovišť, tanků a dalších obrněných vozidel, mostů, skladů apod. s použitím soudobých bojových prostředků, které jsou velmi účinné a s využitím moderních prostředků navádění na cíl i velmi přesné. Letectvo může svojí činností podstatně ovlivnit průběh operací a bojů pozemního vojska, způsobovat jim značné ztráty, zdržovat je na přesunech apod. V tomto směru je dostatek

poznatků z 2. světové války, na které často při našich cvičeních zapomínáme a také poznatků z bojů na Blízkém východě a ve Vietnamu.

Studujeme-li zkušenosti sovětských velitelů a štábů z Velké vlastenecké války, můžeme se často přesvědčit, jak ohromný důraz kladli na **operační maskování** všech operací. Operační maskování neztratilo svůj význam ani v soudobých podmínkách, kdy nepřítel má mnohem účinnější technické prostředky průzkumu. Tato skutečnost naopak vyžaduje, abychom zdokonalovali naše formy organizace operačního maskování a kladli na tuto činnost mnohem větší důraz, než doposud.

Pravděpodobný nepřítel zavádí do výzbroje armád stále **nové moderní bojové prostředky**, které ovlivňují způsoby vedení operace a boje. Je to např. široké použití aeromobilních jednotek a útvarů, bitevních vrtulníků a vojenského letectva vůbec, podstatné zvyšování počtů protitankových prostředků do výzbroje jednotek i svazků nepřítele, posilování protivzdušné obrany vojsk, používání nových forem při prostorovém minování v boji proti tankům apod. Všechny tyto nové prvky bychom měli mnohem podrobněji studovat a snažit se hledat účinná opatření v boji proti těmto zbraním a novým formám boje. Jednou z cest je širší zavádění těchto poznatků do našich cvičení. Vždyť např. zvýšení počtů protitankových prostředků u nepřítele ovlivní i vedení bojové činnosti našich tankových útvarů a svazků, které nebudou moci, tak jako dosud, působit zcela samostatně bez motostřeleckých jednotek a útvarů. Bude zřejmě nutné, aby každý tankový prapor a pluk bojoval v úzké součinnosti s motostřeleckými organickými jednotkami vyzbrojenými bojovými vozidly pěchoty, popř. převáženými přímo na tancích jako tankový výsadek, i když jsme v minulosti již od tohoto způsobu upustili.

Použití chemických zbraní plánujeme někdy decentralizovaně, bez přihlídnutí k zámyslu vedení operace a boje bez efektivního využití jejich účinků. Není přece účelné rozptylovat jednotlivé údery chemických zbraní do celé hloubky sestavy nepřítele bez přihlídnutí k určitému směru, na který chceme soustředit úder, který má vyřadit celý útvar nebo svazek nepřítele.

Při plánování **použití jaderných zbraní** se nám někdy nedaří všestranně zhodnotit předpokládané účinky těchto úderů na terén, který může být zejména v lesnatém a horském prostředí natolik zničen, že sníží tempo útoku našich vojsk.

Vlastní rozehra jaderných úderů nepřítele probíhá tak, že jsme schopni vždy správně stanovit všechny údery s potřebnými parametry a na základě takto zjištěných údajů procvičujeme odstraňování následků jaderných úderů a obnovení bojeschopnosti vojsk. Zapomínáme však, že bez technických prostředků bude velmi nesnadné vizuálně upřesňovat epicentra jaderných úderů. Vždyť každý pozorovatel bude hlásit zjištěný jaderný úder ze svého stanoviště na základě subjektivního pozorování. Při soustředění všech údajů z jednotlivých stanovišť může dojít k tomu, že počet hlášených úderů převyší počet skutečných úderů. Zkušenosti z některých armád ukazují, že počet takto zjištěných úderů byl 3 až 4X vyšší, než skutečný počet imitovaných úderů. Bude proto vhodné tento způsob si prověřit při některém divizním taktickém cvičení.

V článku jsem se pokusil uvést některé poznatky z operačních cvičení, zejména pokud jde o metodiku jejich řízení a o některé obsahové otázky. Jistě dají podnět k diskusi, která může přispět k jejich vyřešení.